

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method Research) เรื่องพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร และได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 628 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน: พฤศจิกายน 2558)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร และได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ จำนวน 239 คน

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้อัตราการคำนวณด้วยสูตรการคำนวณของ
“(Krejcie & Morgan)”

$$\text{สูตรการคำนวณ} \quad n = \frac{X^2 Np(1-p)}{e^2(N-1) + X^2 p(1-p)}$$

เมื่อ	n	คือ	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดประชากร
	e	คือ	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง
	X ²	คือ	ไคสแควร์ที่df=ความเชื่อมั่น 95%(X ² = 3.841)
	P	คือ	สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (ถ้าไม่ทราบค่าให้กำหนด p = 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{3.841 \times (628 \times 0.5 \times 0.5)}{(0.05)^2 \times (628 - 1) + 3.841 \times 0.5 \times 0.5} \\ &= \frac{3.841 \times 157}{(0.0025 \times 627) + (3.841 \times 0.5 \times 0.5)} \\ &= \frac{603.037}{(1.5675) + (0.96025)} \\ &= \frac{603.037}{2.52775} \\ n &= 239 \quad (238.56) \end{aligned}$$

ดังนั้น กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จึงเท่ากับ 238.56 เพื่อความเหมาะสมผู้วิจัยจึง
ใช้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 239 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Sampling)

โดยแบ่งจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ซึ่งจะศึกษาผู้สูงอายุทั้งชายและ
หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัด
พิจิตร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางตัวเลข
สุ่ม (Table of Random Number) สูตรดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนผู้สูงอายุในแต่ละช่วงอายุ}}{\text{จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละช่วงอายุของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน ดังนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมู่บ้าน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
หมู่ 1 บ้านทับหมัน	126	48
หมู่ 2 บ้านทับปรู	196	75
หมู่ 3 บ้านย่านขาด	66	25
หมู่ 4 บ้านคลองเกาะวัลย์เหล็ก	56	21
หมู่ 5 บ้านบึงประตู	86	33
หมู่ 6 บ้านทับหมันเหนือ	98	37
รวม	628	239

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลทับหมัน: พฤษภาคม 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี จากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพการสมรส ที่มาของรายได้ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และลักษณะการอยู่อาศัย เกณฑ์ความสามารถแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตตำบล ทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร (รายจ่ายต่อเดือนโดยระบุจำนวนเงิน) โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตตำบล ทับหมั่น อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและข้อเสนอแนะอื่นๆ

โดยโครงสร้างของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง ระดับการใช้จ่ายมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการใช้จ่ายมาก
- 3 หมายถึง ระดับการใช้จ่ายปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการใช้จ่ายน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการใช้จ่ายน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์การให้คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวทางของเบสท์ (Best: 1970) ซึ่งมีเกณฑ์การวัดระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 คุณภาพชีวิตในระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 คุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 คุณภาพชีวิตในระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 คุณภาพชีวิตในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับปัจจัยพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมั่น อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบล ทับหมั่น อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านจิตใจ
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
4. ด้านสิ่งแวดล้อม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่างๆจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ
2. กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ ในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
3. นำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ
4. ปรับปรุงข้อคำถามแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรง (Content Validity) ของเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1. ผศ. ดร.โชติ บดีรัฐ	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
2. ผศ.ดร.พัฒนพันธ์ เขตต์กัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยมหานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
3. ดร.จิรภัฏฐ์ สันติวงษ์สกุล	อาจารย์พิเศษ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยมหานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

5. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Congruence : IOC) โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

+1	หมายถึง	มีความเห็นด้วยว่าข้อคำถามใช้ได้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามใช้ได้หรือไม่
-1	หมายถึง	มีความเห็นว่าข้อคำถามใช้ไม่ได้

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วทดสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.06 ขึ้นไป (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2554)

7. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย (Try Out) กับประชาชนในเขตจังหวัดพิจิตร จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟาครอนบาค (Cronbach' s Coefficient of Alpha) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นรวมของแบบสอบถาม ไม่น้อยกว่า 0.80 สำหรับสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) มีดังนี้ (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2554) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.813

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
	N	แทน	จำนวนข้อความของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแต่ละคน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

แบบสอบถาม

1. ดำเนินการขอหนังสืออนุญาตจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุตามหมู่บ้านในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวนทั้งสิ้น 239 ชุด พร้อมรอรับแบบสอบถามด้วยตนเอง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลมากำหนดรหัสตัวแปรและบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

แบบสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุตามการแบ่งช่วงอายุการรับเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ช่วงอายุละ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 คน
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์ทั่วไป เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพ ความต้องการเบี้ยยังชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน ซึ่งลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบ

ปลายเปิดและปลายปิดผสมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริง และมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

3. การจดบันทึกภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้ทำการจดรวบรวมข้อมูลและมีการบันทึกเหตุผลจากภาคสนามจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนามและเพื่อได้บทวนให้ทราบได้ว่าได้ข้อมูลเพียงพอหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างได้ทำการตอบแล้วมาวิเคราะห์ประมวลผล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แบ่งการวิเคราะห์ตามขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรต้นข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ที่มาของรายได้ จำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะการอยู่อาศัย โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 4 ตำบล โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเบี้ยยังชีพที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพในเขตตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ทั้งหมด 4 ตำบล โดยใช้สถิติอนุมานในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร คือ การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรต้นที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ตัวแปรที่ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ใช้การหาค่าความแปรปรวนพหุคูณ (Multivariate Tests) สำหรับตัวแปรที่มีการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป ถ้าพบว่ามีผลแตกต่างกันให้ใช้การทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Sheffe') และ การหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538 :

73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมระดับความคิดเห็นทั้งหมดในกลุ่ม
N	แทน	จำนวนประชากรในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา

สายยศ, 2538 : 73)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนความคิดเห็นประสิทธิภาพในกลุ่ม
$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของระดับความคิดเห็นแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนประชากรในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

2.1 ค่าสถิติทดสอบ T - test สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม

2.2 ค่าสถิติทดสอบ F - test สำหรับการวิเคราะห์ ความแตกต่างค่าเฉลี่ย

มากกว่า 2 กลุ่ม (การวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One - Way ANOVA)

2.3 ค่าสถิติหาความถี่แบบ Multiple Response

2.4 ค่าสถิติค่าความแปรปรวนพหุคูณ (Multivariate Tests : MANOVA)